

До Дня пам'яті та примирення та 70-річниці Перемоги над нацизмом у школах області 7 та 8 травня відбувся єдиний урок на тему:

«Мужність і відвага крізь покоління»

Про героїзм і сміливість українців у Другій світовій війні, про незламність духу сучасних українських воїнів дітям розповідали не лише вчителі, а й гості – ветерани Другої світової війни та бійці антитерористичної операції.

З нагоди свята у навчальних закладах Дніпропетровщини відбулася низка інформаційно-просвітницьких заходів під гаслом «1939-1945. Пам'ятаємо! Перемагаємо!». Історію та уроки війни учні обговорили під час тематичних занять, учнівських конференцій, семінарів і виховних годин. Відбулися флешмоби, військово-спортивні змагання, краєзнавчо-пошукові експедиції та історичні реконструкції.

ФРОНТОВІ ЛИСТИ

27 березня навчально-методична лабораторія української мови і літератури Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (завідувач Лідія Іванівна Піскорська) взяла участь у підготовці радіопередачі «Фронтові листи» за творами письменників рідного краю.

До заходу долучилися учні й учителі Дніпропетровська, Орджонікідзе, Синельникового, Синельниківського і Петриківського районів.

Вікторія СИДОРЕНКО,
головний редактор обласного радіо

Пішла з життя людина-історія, людина-герой, людина-епоха. Смерть Марка Львовича Гейдельберга стала трагедією не тільки для рідних і близьких ветерана, але й для його колег-профтехосвітіян. Його колишні учні, колеги, які виростили з його мудрими порадами, фронтові друзі прийшли 11 травня до рідного училища № 6, щоб вшанувати улюблена викладача. Зі слізами на очах і зворушливим теплом у голосі люди говорили щирі слова:

«Наш ветеран, друг і наставник був цілою епохою в житті ПТУ-6, в якому працював усе своє життя. Ця людина була промінцем світла, добра і любові, прикладом безкорисливості й самовіддачі».

«Під час Вашого відходу з життя йшов дощ. Це небо оплакувало Вас. Зараз, коли ми прощаємося з Вами, яскраво світить сонечко, яке немов підтверджує світлість вашої душі».

Марк Львович Гейдельберг народився 1927 року у Дніпропетровську, в 1944 році молодого сімнадцятирічного хлопчика

Свято відбулося 25 квітня у приміщенні комунального комплексного позашкільного навчального закладу «Будинок учителя» Дніпропетровської міської ради за участю департаменту освіти і науки облдержадміністрації та обласного дитячо-юнацького кіноцентру «Веснянка», який започаткував «Собори» 1998 року до 80-річчя від дня народження О.Т. Гончара для піднесення рівня патріотичного виховання дітей та учнів засобами літератури, музики й образотворчого мистецтва, підтримки і популяризації творчо обдарованих дітей та учнівської молоді.

Конкурс відбувся у номінаціях «Проза», «Поезія», «Живопис», «Нетрадиційний живопис», «Графіка», «Комп'ютерна графіка», «Академічна музика», «Популярна музика».

У I (районному) етапі конкурсу взяли участь понад 3 тисячі учнів шкіл, вихованців позашкільних навчальних закладів, музичних, художніх шкіл і студій області, члени обласної Спілки творчо обдарованих дітей (СТОД) віком від 6 до 18 років. Учасниками II (обласного) етапу змагань стали 988 дітей з усієї Дніпропетровщини. До обласного оргкомітету конкурсу надійшло понад 2 тисячі творів юних літераторів, 947 образотворчих робіт юних художників, 81 музичний твір юних композиторів.

Активну участь у конкурсі взяли учні Дніпропетровська, Дніпродзержинська, Кривого Рогу, Вільногірська, Жовтих Вод, Марганця, Новомосковська, Орджонікідзе, Верхньодніпровського, Дніпропетровського, Межівського, Нікопольського, Новомосковського, Покровського, Софіївського, Томаківського, Юр'ївського районів.

Дитячі твори і роботи оцінювали професійне журі, у складі якого були діячі літератури і мистецтва, члени обласних організацій творчих спілок України. Журі конкурсу відзначило високий рівень більшості конкурсних творів і робіт, рунтовну роботу педагогів, творчих наставників юних літераторів, художників, композиторів області. Різni за жанром образотворчі роботи, літературні та музичні твори засвідчили високий культурний, моральний і духовний рівень молодого покоління

області, патріотизм і повагу до історії рідної країни.

За традицією на святі відбулося урочисте нагородження переможців і активних учасників обласного конкурсу творчості юних літераторів, художників, композиторів «Собори наших душ» і переможців III (обласного) туру Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості (номінація «Література»), яким вручили грамоти департаменту освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації та подарунки.

Переможців вітали: члени Національної спілки письменників України Володимир Антонович Луценко, Григорій Миколайович Гарченко і Анатолій Миколайович Шкляр; член правління Дніпропетровської регіональної організації Національної спілки художників України, мистецтвознавець Володимир Володимирович Кулічихін; директор облДЮК «Веснянка» Олександр Іванович Кучма.

На святі виступили зі своїми творами юні літератори і композитори. Свої вірші прочитали учніця 4 класу Писарівської НСЗШ Синельниківського району Марійка Маковецька – «Я знаю про війну»; учніця НВК № 24 Дніпродзержинська Дар'я Кулиниченко – «Мамо, це останній лист»; «Прелюдію» для фортепіано виконала учніця Дитячої музичної школи № 10 і СЗШ № 44 Дніпропетровська Катерина Куракова; «Пісню менестреля» виконав на гітарі учень Дитячої музичної школи № 3 і СЗШ № 21 Дніпропетровська Георгій Єремкін; у виконанні юного композитора Марганецької СЗШ № 9 Діані Шишлової пролунала пісня «Пам'ять героям» на слова учня цієї ж школи Кирила Андрушка.

Для учасників свята вихованці кіноцентру «Веснянка» продемонстрували мультфільми: «Начало», «Шла війна к тому Берліну», «Журавлі», «Мальви».

У рамках свята у приміщенні музею історії комсомолу Дніпропетровщини ім. О. Матросова відбулось відкриття обласної виставки дитячого малюнка «Собори наших душ», де представлені 125 образотворчих робіт переможців і учасників обласного конкурсу, присвяченого 70-річчю Перемоги над нацизмом у Європі та 70-річниці завершення Другої світової війни.

На обласний етап конкурсу 579 юних художників з усіх регіонів області представили різноважні образотворчі роботи – живопис, нетрадиційний живопис, графіку, комп'ютерну графіку.

Чимало юних художників обрали тему історії та подвигів українського народу. Образотворчі роботи «Бойові подруги» Ольги Сок, учениці СЗШ № 69 Дніпропетровська, «Воїн» Марка Черечечі, гуртківця Міського Палацу дітей та юнацтва, «Захистник Вітчизни» Данила Варави, гуртківця обласного дитячо-юнацького кіноцентру «Веснянка», «Тільки у спогадах лишилась найжахливіша війна...» Альбіни Копилової, учениці СЗШ № 23 Кривого Рогу засвідчили ставлення юних художників до війни, їхнє прагнення миру і щасливого майбутнього.

Яскравим свідченням любові до Батьківщини, до рідного краю юні художники продемонстрували за допомогою фарб, пензля і олівця: «Мальвичі Україна» Анастасії Фоменко, гуртківця клубу школярів «Веселка» Красногвардійської філії Міського дитячо-молодіжного центру Дніпропетровської міської ради, «Музика рідної землі» Ольги Солоїд, учениці Вільногірської СЗШ № 2 Вільногірська, «Душа української землі» Марини Литвин, учениці Видвиженівської СЗШ Новомосковського району, «Вкраїна моя» Дар'ї Дорошенко, гуртківця Межівського районного будинку дитячої та юнацької творчості, «Дніпропетровськ майбутнього» Анастасії Бацман, гуртківця Центру позашкільної роботи № 2 Жовтневого району Дніпропетровська, «Мое село» Катерини Маренич, учениці Широківської СЗШ № 2 Широківського району, «Рідні простори» Аліни Перебитюк, гуртківця Палацу дитячої та юнацької творчості Верхньодніпровського району та інші.

Учасники свята побували на екскурсії залами музею та урочисто поклали квіти до пам'ятника нашому земляку, Герою Радянського Союзу Олександру Матросову.

Олександр КУЧМА,
директор облДЮК «Веснянка»

• ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ Марк Львович ГЕЙДЕЛЬБЕРГ

мобілізували на фронт. У своїх спогадах про фронтові роки він часто згадував, як вони, ще зовсім юні пацани, шалено заздрили тим, хто вже воював. І самі не-самовито рвалися в бій, незважаючи на вік. Хлопцям соромно було сидіти в тилу, адже навколо палахотіла війна. До свого останнього подиуху головним святом свого життя Марк Львович вважав День Перемоги, до сімдесятіріччя якої не дожив лічені години...

Після повернення з фронту молодий хлопець закінчив Дніпропетровський державний університет і почав викладати історію в училищі. На його уроках панувала незвичайна атмосфера; діти тяглися до Марка Львовича, як соняшники за сонечком. Створений Марком Львовичем

гурток історії «Орбіта» притягував на свою орбіту все більше і більше учнів ПТУ. Адже хто ще дасть потримати в руках портсигар, що «пройшов» в кишені гімнастерки червоноармійця війну; хто ще зможе розповісти історію достовірніше і цікавіше, як не безпосередній очевидець подій?!

Марк Львович одним із перших в системі освіти, задовго до того, як це стало повсюдним, почав замінювати менторські лекції діалогами, дискусіями з учнями. Стимулував дітей формувати свої погляди, вміти обстоювати свою думку. Досвід Гейдельберга вивчався на рівні обласного навчально-методичного центру ПТО. Його робота відзначена багатьма нагородами: нагрудними знаками «Відмінник освіти України», ВАПП «За вагомий внесок у

розвиток професійної освіти», а також грамотами Міністерства освіти і науки України.

Марк Львович Гейдельберг був справжнім Педагогом з великої літери, другом і наставником для своїх колег. Щиро підтримував початківців, ділився своїми розробками. Він буквально жив життям училища – позаурочно, без вихідних понад п'ятдесяти років.

Світла пам'ять про Марка Львовича залишиться в серцях десятків тисяч випускників, колег, вдячних нащадків.

Навчально-методичний центр ПТО
у Дніпропетровській області

ПОЗАШКІЛЛЯ ТРАВНЕВЕ

Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді

4-7 травня – обласна дитяча комплексна екологічно-краєзнавча експедиція для кращих вихованців позашкільних екологічно-натуралістичних закладів, переможців масових заходів обласного, всеукраїнського та міжнародного рівня, учнів обласної заочної хіміко-біологічної школи та обласна нарада-навчання для педагогів профільних позашкільних навчальних закладів області на базі Канівського природного заповідника навчально-наукового центру «Інститут біології» Київського національного університету ім. Т. Шевченка (Черкаська область).

14 травня – обласні конкурсні змагання юних натуралистів «Знаю, вмію, дію» за напрямами: квітникарство та озеленення; екологія та природоохоронна робота; овочівництво; зоологія; садівництво, лісництво та дендрологія.

12-14 травня – нагородження переможців фінального обласного етапу Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти «Земля – наш спільній дім» (агітбригада «Вітер» СЗШ № 5 Синельникового), що відбулося у Луцьку.

13-15 травня – нагородження переможців заочного туру Всеукраїнського конкурсу з квітникарства та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна», що відбулося на базі Національного екологічно-натуралістичного центру учнівської молоді у Києві.

19-21 травня – нагородження переможців заочного етапу фіналу Всеукраїнського конкурсу винахідницьких і рационалізаторських проектів екологічно-натуралістичного напряму та Х Всеукраїнського конкурсу дослідницько-експериментальних робіт з природознавства «Юний дослідник», що відбулися на базі Національного екологічно-натуралістичного центру учнівської молоді Києва.

26-28 травня – нагородження переможців обласного етапу Всеукраїнського юнацького фестивалю «В об'єктиві натуралиста», що відбулося у Миколаєві.

Дніпропетровський обласний центр науково-технічної творчості та інформаційних технологій учнівської молоді

6 травня – обласні змагання з авіамодельного спорту (радіокеровані моделі) на базі Нікопольського міжшкільного центру трудового навчання та технічної творчості.

6-8 травня – обласні змагання (спільно зі станцією юних техніків Дніпропетровської міської ради) з судномодельного спорту серед учнівської молоді (моделі до 600 мм) за участю 7 команд і 30 учасників. Переможцями стали: Будинок творчості дітей та юнацтва Дніпропетровська, міжшкільний центр трудового навчання та технічної творчості Нікополя, палац творчості дітей та юнацтва Павлограда.

14-18 травня – Всеукраїнські змагання учнівської молоді з ракетомодельного спорту та юних ракетомоделістів на базі ДОЦНТТ та ІТУМ.

21-22 травня – обласні змагання учнівської молоді з авіамодельного спорту (мікромоделі літаків) на базі КПНЗ «Міський центр науково-технічної творчості» Марганця;

22-24 травня – обласні змагання з автомодельного спорту (радіокеровані моделі) серед учнівської молоді на базі професійно-технічного училища № 6 Дніпропетровська.

28-29 травня – обласні змагання учнівської молоді з авіамодельного спорту (кордові моделі) на базі філії Центру позашкільної роботи та дитячої творчості імені О. Кошового Дніпродзержинська.

29-31 травня – обласні змагання з судномодельного спорту (моделі яхт) на базі міської станції юних техніків Дніпропетровська.

Дніпропетровський обласний дитячо-юнацький кіноцентр «Веснянка»

7 травня – обласний майстер-клас з народної ляльки (з тканини та глини).

15 травня – урочисте нагородження переможців обласного конкурсу творчості юних журналістів «Юнітелепрес».

27 травня – підбиття підсумків обласного конкурсу дитячої художньої творчості серед учнів загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів «Мое Придніпров'я» на тему «Україна єдина».

27 травня – урочисте нагородження переможців та педагогів і тренерів, вихованці яких стали переможцями обласного конкурсу «Обдаровані діти – надія України».

15 травня – обласний етап змагання загонів «Юних інспекторів руху», переможцями якого стала команда з Кривого Рогу.

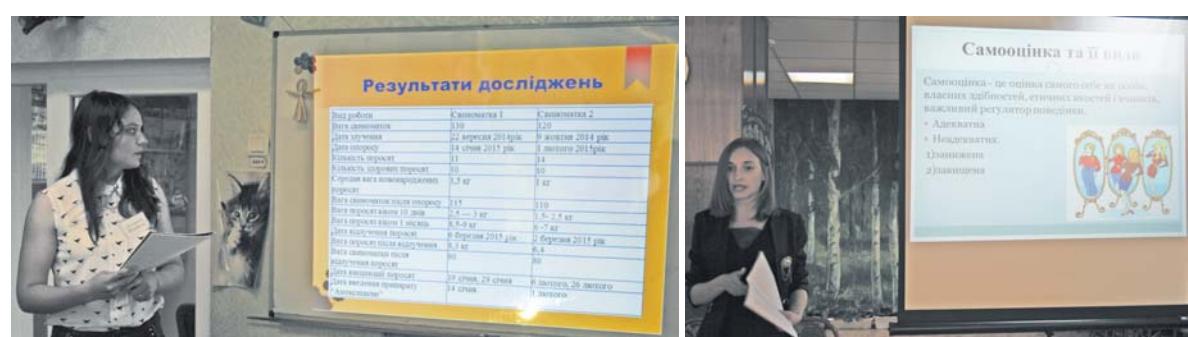
20 травня – обласний етап ХХІ Всеукраїнського фестивалю «Загонів юних пожежників» за участю 7 команд із Дніпропетровська, Павлограда, Дніпродзержинська, Орджонікідзе, Кривого Рогу, Жовтих Вод.

Прес-сектор ДОН ОДА

Позашкілля

УРОЧИСТИЙ ВИПУСК УЧНІВ ОБЛАСНОЇ ХІМІКО-БІОЛОГІЧНОЇ ЗАОЧНОЇ ШКОЛИ

На базі комунального закладу освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді»

учнівської молоді» відбувся урочистий випуск учнів Школи за секціями: біології, екології, агрономії, ветеринарії та зоотехнії, хімії, психології, сучасних біотехнологій, фітодизайну та зеленої архітектури.

За два роки навчання у Школі учні набули навички лабораторних досліджень, навчилися методам оцінки й обробки інформації, отримали поглиблений знання з предметів екології-природничого напряму, а також підготували свою першу науково-дослідницьку роботу.

Під час урочистого випуску відбувся обласний конкурс-захист 60 науково-дослідницьких робіт учнів із Дніпропетровська, Дніпродзержинська, Кривого Рогу, Марганця, Нікополя, Павлограда та Дніпропетровського, Магдалинівського, Павлоградського, Солонянського, Томаківського районів.

Більшість робіт підготовлено в лабораторіях і на кафедрах вищих навчальних закладів під керівництвом вчених.

Теми у секції біології та екології розроблялися переважно на місцевому матеріалі: «Вплив марганцево-добувної промисловості на поширення лікарських рослин» (Дар'я Страшко, учениця 11 класу СЗШ № 2 Марганця, вихованка Марганецького екологічно-натуралістичного центру),

«Особливості розведення і вакцинації кролів» (Наталія Дроботун, учениця 10 класу Шевської СЗШ Магдалинівського району).

Юні психологи працювали з такими актуальними темами, як «Визначення показника національного патріотизму у сучасної молоді» (Альона Книш, учениця 11 класу Чумаківської СЗШ Томаківського району), психологія спілкування та навчання, формування професійного самовизначення старшокласників, вивчення комп’ютерної та інтернетової залежності у підлітків.

Випускники секції «Фітодизайну та зеленої архітектури» підготували свої перші проекти озеленення пришкільних територій і власних домівок: «Елемент ландшафтного дизайну на пришкільній ділянці СЗШ № 12 Павлограда», «Декоративне оформлення фасаду Ново-покровської середньої загальноосвітньої школи Солонянського району» тощо.

Журі конкурсу, у складі якого були науковці вищих навчальних закладів Дніпропетровщини, відзначило різноманітність тематики дослідницьких робіт, їхню практичну спрямованість, використання місцевого матеріалу.

Призерами обласного конкурсу стали 43 випускники. Найкращі результати, високий рівень підготовки виявили учні КНЗ «Хіміко-екологічний ліцей», СЗШ № 89 Дніпропетровська; Партизанської СЗШ і Горянівської СЗШ Дніпропетровського району; СЗШ № 2 Марганця; спеціалізованої школи з поглибленим вивченням іноземних мов I ступеня – гімназії № 11 Дніпродзержинська; Нікопольської гімназії № 15; Чумаківської СЗШ Томаківського району; Письменівської СЗШ та Жданівської СЗШ Солонянського району.

«Характеристика біорізноманітності рослинних угрупувань долини річки Мокра Сура в межах селища Жданове Солонянського району» (Інеса Кухарець, учениця 9 класу Жданівської СЗШ Солонянського району).

Учні секції аграрних наук вивчали вітчизняні гібриди сортів овочевих і польових культур. Актуальними стали дослідження продуктів бджільництва (Максим Нестеров, учень СЗШ № 12 Павлограда). Цікаві роботи за напрямком тваринництва та птахівництва, зокрема –

Випускники школи отримали свідоцтва про позашкільну освіту відповідно до зразка, затвердженого Міністерством освіти і науки України.

Переможці та учасники конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт нагороджені почесними грамотами Обласного екологічно-натуралістичного центру дітей та учнівської молоді.

Тетяна КОНДРАТЬЄВА, методист з наукової роботи обЛЕНЦ дітей та учнівської молоді

«МАХІМА» – ЦЕ МИ!

Нещодавно у Дніпропетровському міському Палаці дітей та юнацтва відбувся огляд-конкурс моделей учнівського самоврядування «МАХІМА», який декілька років тому ініціював Парламент дітей міста, а у 2008–2010 роках успішно презентував на засіданні Асоціації парламентів дітей міст України і на Всеукраїнському зборі лідерів учнівського самоврядування у Києві.

Саме тоді від колег ми почули слова схвалення і підтримки; саме тоді ми зрозуміли, що ця ініціатива має стати традицією, яка втілює самобутність міста з його системою виховання лідерів і спадкоємністю лідерських поколінь.

Найгучніші події відбуваються саме там, де панує юність, краса, радість і натхнення, де світлі голови створюють інтеграли щастя, а палкі серця співають гімн життя.

Саме так, в атмосфері колективної творчості, Парламент дітей та учнівської молоді Дніпропетровська провів церемонію нагородження переможців міської програми «Лідерський марафон – 2015».

150 номінантів із понад 120 шкіл усіх районів міста представляли осередки учнівського самоврядування, які протягом навчального року брали участь у заходах, що ініціювали дитячий парламент.

Серед них: передвиборчі дебати та парламентська сесія в Дніпропетровській обласній раді за участю голови облради С.Г. Удода, арт-толока «Територія творчості», вечори поезії Ліни Костенко та молодих сучасних авторів «Арт-Деко», обласний фестиваль Євроклубів, Всеукраїнська акція «Лист – пораненому», міські акції «Оберіг», «Діти парламенту – дітям», «Екодзвін», «Чарівна іграшка», міська виставка «Свято очима дітей», круглий стіл «Сднаємося заради миру і добра», концерт-зустріч до Дня Соборності України, тематичні семінари, навчальні тренінги, творчі майстер-класи.

Амбітні, кмітливі, цілеспрямовані, учні від 13 до 18 років в оточенні люблячих дорослих – керівників, педагогів, батьків, зібрались для того, щоб, разом

ЛІДЕРСЬКИЙ МАРАФОН НА ВСЕ ЖИТЯ

із дипломами, подарувати один одному гарні пісні та слова подяки, підтримати один одного у святкових емоціях і тривалих оплесках.

«Лідер» – це не доконче людина з видатними природними здібностями, надвисоким IQ. Це, насамперед, людина, яка має інтуїцію, прониклива та комунікальна.

наголошують переможці та учасники марафону. Це справді так. І 13-річний парламентський стаж роботи у місті, і десятки моїх випускників, які працюють в органах законодавчої та виконавчої влади, студентських радах ВНЗ, галузях науки, освіти, ЗМІ, охорони здоров'я, культури та будівництва, і в громадських об'єднаннях

не тільки у місті, але і в Україні, і за кордоном, – є яскравим підтвердженням цієї думки сучасного покоління шкільних лідерів.

Наша Лідерська школа – велика школа. Якщо її пройти, то скільки б років вам не було, лідерський трикутник «генератор – організатор – виконавець», при розвинутій інтуїції, проникливості та комунікальністі – стає вашою формулою успіху на все життя. І тільки праця, наполеглива, безупинна, виснажлива допомагає відповісти на запитання: «Хто ви є? Спринтери або стайери? «Альпіністи» або «дідери»? Хтось або люди?»

У марафоні життя – саме життя. Прямуючи до своєї мети, з волею до перемоги, надихаючись мрією, не забудьте про те, що талановита людина – талановита в усьому.

Оксана САЛЬНИКОВА, методист Дніпропетровського міського Палацу дітей та юнацтва, керівник Парламенту дітей та учнівської молоді Дніпропетровська

ЮНІ МАЙСТРИ КІНО – ПРОТИ ШКІДЛИВИХ ЗВИЧОК

20 травня у Рівненському кіноцентрі «Ера» відбулося нагородження переможців та учасників Всеукраїнського конкурсу художньо-документальних відеороліків «Чорно-біле кіно», який проводили з ініціативи мецената Анатолія Жуковського Рівненське об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, ініціативна група зі створення художньо-документального фільму «Чорно-біле кіно», за підтримки Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України та Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти для профілактики вживання наркотичних речовин, алкоголю та куріння серед підлітків і молоді, сприяння свідомому вибору ними безпечної поведінки.

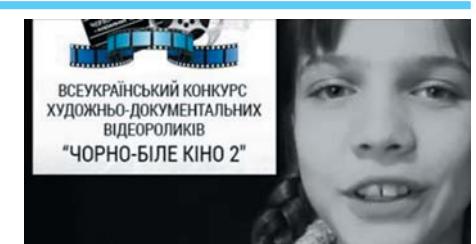
На цю ідею відгукнулися тисячі учнів і студентів зі всієї України. Найкращі, на думку журі та громадськості, роботи запропонували до перегляду учасникам заходу. У кінозалі була абсолютна тиша. Кожен відеоролик зворушував свою оригінальністю та неповторністю, емоційною та психологічною глибиною бачення проблеми, режисурою та постановкою.

За підсумками конкурсу, де було представлено понад 170 робіт, шестиklassниця Криворізької загальноосвітньої

школи № 114 **Марина Куждіна** виборола III місце, отримала почесний диплом і грошову винагороду у 3 тисячі гривень.

У її відеороботі «Щасливі люди не палять» розповідається про неприємні наслідки згубної звички для організму людини.

Школярка проводить спеціальний експеримент, дослідницький інвентар якого складає: пляшка з водою, пластикова трубка і умовний фільтр у вигляді ватного диску. Усе це, за задумом Марини Куждіної, є схематичним зоб-

раженням системи органів дихання. Далі прихильниця здорового способу життя наочно демонструє, що відбувається у легенях, коли до них потрапляє тютюновий дим.

Наприкінці роліку школярка закликає відмовитись від паління і підтримати бійців АТО: «Щоразу, коли тобі захочеться витратити гроши на цигарки, краще відішли їх нашим солдатам. Допоможи собі та своїй країні» – каже юний кіно-режисер.

Наш кор.

ATO

ПРЕЗИДЕНТСЬКЕ ВІТАННЯ ВЕТЕРАНАМ

Вітальний лист Президента України Петра Порошенка з нагоди 70-ї річниці Перемоги Герою Радянського Союзу Миколі Невпрязі вручив голова Дніпропетровської ОДА Валентин Резніченко. Привітання до свята одержав і кавалер ордена Слава 3-х ступенів та 4-х медалей «За відвагу» Іван Сиворакша. Ветерани, які мешкають у Ново-московську, отримали також цінні подарунки. У вітальному листі йдеться йдеться:

«Ви належите до легендарної когорти оборонців рідної землі, визволителів європейських народів від нацистського поневолення.

Ваші мужність у жорстоких боях з ворогом, копітка праця у роки повоєнної відбудови здобули всенародне визнання й повагу співвітчизників.

Низький Вам уклін і безмежна відчіність за величний подвиг заради майбутніх поколінь».

Цього дня Валентин Резніченко поклав квіти до Братської могили воїнів Другої світової війни у с. Вільне Новомосковського району та відвідав місце поховання першого загиблого учасника АТО з Дніпропетровської області – заступника командира 20 батальйону територіальної оборони оперативного командування «Схід» Сергія Демідена.

Микола Тимофійович НЕВПРЯГА

народився 25 грудня 1925 року в селі Новгородка (нині – селище міського типу, районний центр Кіровоградської області). Призваний до лав Червоної армії в травні 1944 року. Воював на 1-му і 2-му Українських фронтах. Особливо відзначився при форсуванні річки Дунай у ніч з 4 на 5 грудня 1944 р. і в боях за утримання плацдарму на правому березі. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 березня 1945 року М. Т. Невпряга, командир відділення 1 стрілецької роти 1077-го стрілецького полку 316-ї стрілецької Темрюцької дивізії 46-ї армії 2-го Українського фронту, отримав звання Героя Радянського Союзу з врученням ордена Леніна і медалі «Золота зірка» (№ 4879).

День Перемоги старшина М. Невпряга зустрів в невеличкому містечку поблизу австро-угорського кордону. В лавах Радянської армії служив до 1951 року.

За інформацією прес-сектора департаменту освіти і науки обласної державної адміністрації

31 травня – Міжнародний день боротьби з курінням

БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ ЗА ТРЕНІНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Тема: Курити чи повноцінно жити?

Мета: популяризувати серед батьківської громадськості переваги здорового способу життя; надати батькам можливість ознайомитися з інформацією щодо проблеми куріння взагалі та з наслідками руйнівного впливу нікотину на дитячий організм зокрема; спонукати батьків до обговорення й вирішення в родині проблеми куріння дитини; розвивати вміння відверто висловлювати свої думки під час обговорення проблеми.

ХІД ЗБОРІВ

I. Вступна частина.

1. Знайомство.

– Назвіть найкращу рису характеру своєї дитини.

/Батьки пишуть риси характеру на кольорових стікеріах, озвучують написане і чіпляють на намальовані на дощці серце/.

2. Очікування.

– На стікераках-квіточках напишіть очікування від заняття, озвучте написане й прикрепіть на дошку.

3. Затвердження правил.

Тренер озвучує правила, учасники заняття обговорюють, об'єднують їх і приймають (або ні) загальним голосуванням. Ухвалені правила вивішуються на дощці.

II. Основна частина.

1. Інформаційне повідомлення.

Об'єднання батьків у групи відбувається за кольором стікерів, які кожен із них собі обрав.

Групам пропонуються інформаційні повідомлення «З історії тютюнокуріння», «Вплив нікотину на нервову систему», «Пасивне куріння», «Куріння і спорт». Група опрацьовує отриману інформацію, обирає лідера і дедує його з коротким повідомленням (2-3 речення) до іншої групи.

З історії тютюнокуріння

Тютюн став відомим у Європі на початку XVI століття, незабаром після відкриття Америки. В 1492 році Христофор Колумб на острові Сан-Сальвадор вперше побачив як місцеві жителі втягували в себе дим із тліючих листків якоїсь рослини, а також – як жували і ковтали листя. Аборигени називали згортки висушеного листя «табако» і «сигаро». Колумб привіз тютюн до іспанського королівського двору, де рослину тривалий час вирощували як декоративну. Іспанське слово «tabaco» запозичене з мови південноамериканського племені араваків і означало різновид листків для куріння.

З Іспанії та Португалії тютюн поширився в Італію та Францію, а у другій половині XVI століття і в Англію. Тютюн був трохи видів – курильний, жувальний інюхальний. Спочатку дуже популярно було нюхати тютюн, на початку XVIII століття – навіть серед молодих дівчат. До середини XIX століття звичай поступово зник, на той момент з'явилася нова мода –

курити люльки, сигари, цигарки, які збереглися донині і перетворилися на тютюнову індустрію.

Вплив нікотину на нервову систему

Як відомо, в тютюні міститься нікотин, який під час куріння потрапляє до дихальних шляхів людини. Через шкіру і слизові оболонки він миттєво всмоктується в кров і швидко розноситься по всьому організму. Як і всі отрути, нікотин пошкоджує багато органів і тканин. Збуджуючий ефект нікотину невеликий і короткосрочний. Чим більше в крові нікотину, тим більше тканин він вражає, тим відчутніше пригнічення нервової системи, зокрема й головного мозку. Ось заради цього й курять, щоб на одну мить посвітліло в мозку чи щоб заспокоїтися, загальмуватися і не відчувати особливих хвилювань. Курці – це люди з постійно загальмованим, а отже неповноцінним мозком.

Україна належить до країн Європи з високим рівнем поширення тютюнокуріння: серед чоловіків – 50 %, серед жінок – 20 %. Одна з 10 смертей спричинена тютюнокурінням. Виразка шлунку виникає у курців у 10 разів частіше, ніж у некурців; захворювання органів дихання, виснаження нервової системи, погіршення пам'яті, порушення зору, слуху, смаку – ось неповний перелік недугів, на які приречені прихильники «модної» звички.

Майже 7 тисяч дітей із зони АТО завершили навчальний рік у школах Дніпропетровщини

Майже 150 маленьких переселенців закінчили 1 клас і ще понад 160 школярів із зони АТО отримають атестати про повну загальну середню освіту у навчальних закладах області. Найбільше дітей-переселенців наразі навчається у Дніпропетровську, Дніпродзержинську, Первотравенську, Межівському, Петропавлівському та Покровському районах.

Протягом додаткової реєстрації на зовнішнє незалежне оцінювання майже 200 абітурієнтів із Донбасу виявили бажання складати тести на Дніпропетровщині.

Іспит з української мови та літератури для більшості вступників із зони АТО відбудеться під час додаткової сесії ЗНО – 9 червня. Усі інші предмети оцінювання абітурієнти з Донеччини та Луганщини складатимуть під час основної сесії тестувань – 3-26 червня.

З берегів Дніпра – на береги Адріатики

На безкоштовний відпочинок до Хорватії вирушили 128 дітей Дніпропетровщини. Оздоровлення дітей на березі Адріатичного моря стало можливим завдяки співпраці обласної державної адміністрації зі Сплітсько-Далматинською жупанією Хорватії та дніпропетровському благодійному фонду «Допомога Дніпра». Спонсором гуманітарної акції став відомий хорватський футболіст Івица Пирич. Кілька років він грав за київський «Арсенал» і дуже полюбив нашу країну.

Діти відпочиватимуть у містах Макарська та Трогір до 13 червня.

Друга група дітей вирушить у подорож на початку серпня.

«Ми дякуємо хорватській стороні за цю можливість. Сподіваємося, що відпочинок за кордоном відновить сили дітей, покращить їх настрій, а також подарує добре, яскраві і незабутні враження», – сказав радник голови Дніпропетровської облдержадміністрації **Віталій Литвин**.

Пасивне куріння

Особлива небезпека куріння в тому, що курці завдають шкоди не лише собі, а й іншим людям. У цигарковому димі міститься дуже багато отруйних речовин, які шкодять здоров'ю так званих «пасивних», «вимушених» курців. Жінки, чоловіки яких курять, мають у 4 рази більше шансів померти від раку легень; новонароджені діти батьків, які курять, у 2 рази частіше хворіють на запалення легень або бронхіт протягом першого року свого життя. Одна година у прокуреному приміщенні дорівнює чотирьом випаленим цигаркам.

Куріння і спорт

Курці ніколи не зможуть стати видатними спортсменами. Так, пульс курців після стометрівки сягає 180 ударів за хвилину і більше, довго не врівноважується. А в тих, хто не курить, пульс – у межах 130-140 ударів за хвилину і за 10-15 хвилин повертається до норми. Після викуровання цигарок знижується точність пострілів снайперів. Куріння може стати серйозною перешкодою для тих, хто мріє стати пілотом, занурюватися у морські глибини з аквалангом і підкорювати гірські вершини. Чемпіон світу з шахів Олександр Альохін застежав: «Нікотин послаблює пам'ять і силу волі – якості, надзвичайно потрібні шаховому майстрові».

2. Мозковий штурм.

Групи обмінюються листками з інформацією.

Завдання: на аркушах А3 відтворити отримані тексти.

Далі відбувається представлення й захист робіт кожної групи.

3. Руханка.

Казка «Ріпка» (тренер – класний керівник шляхом жеребкування роздає ролі цієї казки, а потім читає казку. Той, хто називається зі стільця),

4. Рольова гра «Фахівець»

Тренер об'єднує батьків у пари (батько-дитина). Батьки намагаються грati роль фахівців з анти-нікотинової пропаганди. Наводять аргументи й докази, які допоможуть переконати «дітей» вести здоровий спосіб життя. «Діти», відповідно, сперечаються, не погоджуються з «батьками».

Після закінчення гри – обговорення результатів.

5. Підсумок. Колективне створення порадника «Як кинути цигарку?»

III. Завершення заняття.

Батьки обговорюють заняття; на дощці вивішують стікері у формі віночка (якщо очікування справдилися), а якщо ні, то залишають на попередньому місці вивішеною на початку заняття стікері-квіточки.

Руханка «Побажання» (учасники заняття стають у коло і, рухаючись за годинниковою стрілкою, висловлюють побажання).

Ірина НАГОРНА, вчитель української мови та літератури НВК № 1, Орджонікідзе

«ЗАБАВЛЯНКИ ДЛЯ ПАЛЬЧИКІВ»

як одна із продуктивних супроводжуючих технологій мовленнєвого розвитку дошкільників

Встановлено, що розвиток словесного мовлення дитини починається, коли рухи пальців рук досягають достатньої тонкості. Розвиток пальчикової моторики нібито готове під'рунтя майбутнього формування мовлення і спровалює благотворний вплив не тільки на становлення мовлення, а й на формування психічних процесів.

Отже, можна зауважити, що робота з тренуванням дрібних рухів пальців рук є стимулюючою для загального розвитку дитини, а також сприяє профілактиці та виправленню порушень мовлення у дітей. Якщо навіть мовлення дитини розвивається нібито нормально, проте все ж таки потрібно турбуватися про розвиток у ній дрібних м'язів пальців рук, а якщо розвиток мовлення малюка відстає, то на тренування його пальців необхідно звернути особливу увагу.

В спеціальній літературі останніх років робота з формуванням та удосконаленням загальних рухів, дрібної моторики пальців рук розглядається як невід'ємна частина комплексної системи корекційно-педагогічного впливу на дітей з порушенням мовлення.

Тому, в процесі логокорекційної роботи з дітьми-логопедами я неодмінно включаю в заняття ігри та вправи, направлені на роз-

виток усіх компонентів рухової сфери: загальної та артикуляційної моторик, дрібних м'язів пальців рук. Практика показує: чим раніше починається робота з розвитку дрібної моторики, тим більший позитивний ефект спровалює вона на формування дитячого мовлення, на профілактику та корекцію мовленнєвих порушень. Діти з цікавістю займаються розвитком пальчиків під час читання віршів, казок, забавляючих;

процесі роботи з іншим мовленнєвим матеріалом, коли пропонується слухати і разом з дорослим «інсценувати» зміст пальчиковими рухами. З цією метою були складені «Забавлянки для пальчиків».

Пропоную їх для практичного використання вчителям-логопедам, вихователям логопедичних та загальних груп, а також батькам.

Алгоритм розучування вправ

I етап. Розучування потрібних позицій без текстового супроводу окремо ведучою та другою рукою.

Мета. Відпрацювання достатнього автоматизму в наданні кожній руці певної позиції.

II етап. Виконання вправи із супроводом розмованого тексту у повільному темпі (говорить дорослий).

Мета. Робота над точністю зміни позицій, диференційованістю та послідовністю рухів.

III етап. Виконання вправи з промовлянням тексту дітьми.

Мета. Робота над відповідністю слів та рухів, чіткістю, плавністю, ритмічністю.

В міру засвоєння дитиною тієї чи іншої вправи темп виконання поступово збільшується.

Ці вправи можна включати до будь-якого виду діяльності, в різноманітні заняття з дітьми протягом навчального року. Такий підхід дозволяє стимулювати дію мовленнєвих зон кори головного мозку, що позитивно впливає на виправлення мовлення дітей-логопедів, слугує профілактикою мовленнєвих розладів у дошкільників, рівень розвитку яких відповідає нормі. В результаті цієї роботи у дітей краще розвивається увага, пам'ять, уявлення, мислення та інші психічні процеси, тісно пов'язані з мовленням. Спеціальна робота над формуванням дрібної моторики рук сприяє також засвоєнню начинок письма майбутніми школлярами.

Вікторія ЗАБАШТА, старший вчитель, вчитель-логопед ДНЗ «Золотий півник», смт Солонянський район

«Пташечки»

Пташечки літали,

Під столом
Ш кре-
беться
миша.

Крилами махали,

На дерева сіли,
Разом відпочили.

«Щука»

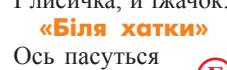

Не піду в ставок
купатись,

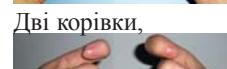

Всі їдуть через місток:

Щука може
там кусатись,

А зелена жабка,
Вистрибне на шапку.

«Малятко»

Спить малятко...

Скрізь метелики
в гайках.

«У Наді»

Собака й кішка
волохаті –
Всі міцно
сплять
у Наді в хаті. (Б)

«В зоопарку»

В зоопарку є
лісиця, (В)
Слоник, коник
і вовчиця, (Г)
Є собака Дінго, (Г)
Рожевий
фламінго.

«Навесні»

На деревах
листя мерехтить,

«Біла хатки»

Ось пасується
біля хатки. (Б)

«Влітку»

У садочку (А)
квітка розцвіла. (Д)
вишня дозріва,

«Ліжечко, щоб спати, Стіл,»

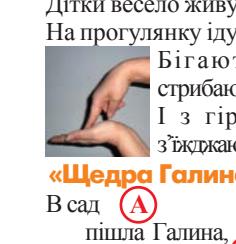
В полі
косять
жито,
бо
жнива.
В'ється синя річка,
мов жива,
А в гаю (А)

«Дітки в дитсадочку»

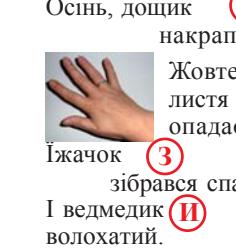
сопілка виграва.

«Дівчата»

Дівчата весело живуть,

«Хто що єсть?»

На прогулянку їдуть,
Бігають,
стрибають.
І з гірки
з'їжджають.

«Щедра Галина»

В сад (А)
пішла Галина,

«Восени»

Зібрали малину.

«У кімнаті»

Діток погукала,

«Від лісівички»

В хаті частвуала.

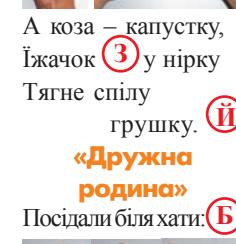
Ліжечко, щоб спати,
Стіл, (І)
стілець маленький,

«Мое селище»

Ще й диван
м'якенький.

«Дитячий майданчик»

Зайчик єсть
травичку, (Ї)

«Від лісівички»

Дітка – капустку,

«В зимку»

Якожка – каштанку,

«Дружна родина»

Посідали біля хати: (Б)

«Весни»

А коза – капустку,

«Весна»

Із гірки з'їжджають.

На деревах (А), у дворі
Ходять люди, (Е)

«Новий рік»

У вікна заглядають,

«Професії дорослих»

Волосся підстригає перукар.

«Стіни розмальовує маляр. Вправно веде потяг машиніст.»

Грає на роялі піаніст.

«У бабусі»

Ось бабуся прийшла, (М)

«Пиріжків напекла. Печиво на столі: – Їкте, діточки малі. (Е)»

В хаті тиша,

Скірзь метелики
в гайках.

Спить малятко...

Скірзь метелики
в гайках.

В хаті тиша,

Мета: навчити учнів розуміти важливість обов'язків людини щодо близького в сім'ї; навчити розуміти зміст поняття «міцний шлюб»; заохотити до роздумів над способами прояву любові в родині; розвивати вміння аналізувати зміст літературних джерел з огляду на актуальність проблеми і висловлювати власні міркування про ідеал шлюбу на прикладі благочестивих праведних сімей; визначати риси характеру та вдачі особистості, які сприяють щасливому шлюбу та гріховні склонності, що заважають тривалості та злагоді у шлюбі, виховувати прагнення до створення міцного шлюбу як складової сталого розвитку.

ХІД УРОКУ

(у скороченні)

I. Вступна частина.

1. Організаційний момент.

Слово вчителя. Як говорив Сократ, «поговори зі мною, і я скажу, хто ти». Мабуть, одна з головних цінностей людства – вміти спілкуватися, а робити це посправжньому гарно, правильно, ефективно, наприклад, у шлюбі – це і життєво важливо.

II. Основна частина.

1. Перевірка домашнього завдання.

Учні зачитують твори-роздуми за поданими цитатами.

«Не можна знайти щастя в шлюбі, якщо ви не принесли його з собою». NN

«Щастливий шлюб – це коротка розмова, яка завжди здається дуже красивою». Андре Моруа

Висновок учителя. Ваші роздуми прекрасно ілюструють, що ви розумієте, як важливо самому бути в шлюбі гідною людиною і створювати поруч із собою всі умови для того, щоб інші теж відчували себе повноцінною особистістю, черпали із сімейного стану «одружений» – «одружена», неначе із джерела, сили для життя.

2. Актуалізація опорних знань.

Вправа «Власний погляд»

Учні отримують картки зі ствердженнями (одну і ту ж саму картку отримує пара чи кілька учнів; учитель не говорить про це, щоб по закінченні роботи порівняти думки за одинаковими сентенціями). Картки подаються з текстом і вільним місцем для запису відповіді, що містить власний погляд учня на проблему.

• Коли приходить справжнє кохання, людина втрачає відчуття вільної гри по життю. Водночас вона відчуває себе неначе під дією якогось закону...

• Як пізнається справжня любов: вже не можеш жити по-іншому, не можеш бути з іншими. Любов – це обраність, і така обраність приходить до шлюбу...

• Шлюб – це підсумок, який підбивається сам собою. Адже, коли чоловік і жінка охоплені справжнім коханням і вже не мо-

ВІДКРИТИЙ УРОК ДО ДНЯ МАТЕРІ

МІЦНІСТЬ ШЛЮБУ як ідеальний принцип існування сім'ї

жути один без одного, тоді вони утворюють творчу, єдину, нову, чудову спільноту...

• Шлюб – це оновлююча життєва цінність, яка прагне бути визнаною Богом і людьми: узгодженою, освяченою, поваженою і під охороною...

• Справжня любов – це і тягар відповідальності, і відгуки болю... Хто про це не пам'ятає, той не пізнає і жертовності.

3. Мотивація навчання

Слово вчителя. Неможливо людині жити у шлюбі і не прагнути того, щоб він був єдиним, міцним, справжнім, життедайним і неповторним. Для цього потрібно підготувати справжнє під'рунтя, приклади зусиль з обох сторін і не переставати рухатися в цьому напрямку. Про це під'рунтя і піде мова на уроці.

4. Повідомлення теми уроку і очікуваних результатів.

5. Процес засвоєння та усвідомлення нових знань.

Вправа «Біблійні принципи під практичним кутом»

Учням пропонується дати пояснення біблійних висловів-попередень, висловів-рекомендацій щодо повсякденного життя у шлюбі.

Причі 14:20: «Бідного ненавидять навіть близькі його, а у багатого багато друзів».

Варіанти коментаря. Дуже часто в сім'ях виникають конфлікти через гроші. Навіть у тих сім'ях, де є гроши, виникають конфлікти тоді, коли буває їх нестача. Тому дуже важливо мати стабільний дохід, і про це треба турбуватися заздалегідь. Вчиться заробляти і мати гроши.

Заклик «з мілим рай і в шалаші» лунає недовго, потім починається реальне життя: великі витрати, несподівані рахунки, кредити. Якщо молодята не потурбувалися про матеріальні джерела до весілля, то рай швидко закінчується, і життя часто перетворюється на суцільні суперечки з приводу нестачі грошей.

Якщо грошові ускладнення виникають з надзвичайних обставин (втрати роботи, хвороба людини тощо), слід вчитися приймати свою половину і в радощі, і у горі, в бідності та багатстві; якщо треба – підставити плече, бо саме такого вимагає християнській підхід до шлюбу.

Псалом 126:1: «Якщо Господь не створює будинок, даремно трудяться його будівники; якщо Господь не береже місто, даремно пильнують нічні сторожі».

Варіанти коментаря. Скільки б ми не прочитали книг про сім'ю і якими б мудрими ми не були у своїх очах – успіх сімейного життя знаходиться в руках Божих. Ми зацікавлені у тому, щоб не просто носити Бога у серці, але мати довіру до Нього, певні теплі стосунки, які створюватимуть наше майбутнє. На жаль, небагато сімей знають і пам'ятають про це.

Причі 14:1: «Мудра жінка буде дім свій, а дурна зруйнує його своїми руками».

Варіанти коментаря: Чому саме про руки йдеться в біблійному тексті? Руки дружини, матері, жінки – важлива деталь. Можливо, жінка вміє гарно співати, та це аж ніяк не допоможе їй гарно готувати їжу, тримати дім у порядку і чистоті, одяг – гарним і охайним. У житті виникають різні критичні ситуації, в побутовому сенсі, з яких треба швидко виходити і правильно поводитися під час негараздів. Важливо бути самостійними в побутових питаннях і вміти виходити з критичних ситуацій.

Причі 19:1: «Дом і імення – спадок від батьків».

Варіант коментаря. Батьки – найдорожче, що мають діти. Як важливо пам'ятати це, адже молоде подружжя є продовженням своїх батьків, і абсолютно незалежними від попереднього покоління воно бути не може. Шанування, повага, які виражаються не тільки у словах, а й у справах – це те, що ми повинні віддавати батькам. Вони прагнуть продовжувати теплі родинні стосунки з молодим подружжям, яке зі свого боку має підтримувати дружбу та взаємопорозуміння з батьками, а з часом – дати їм і матеріальну підтримку, увагу та догляд.

Слово вчителя. У наш час, коли на жаль, руйнуються традиційні сімейні цінності, найбільше випробування випадає на долю сім'ї. З небувалою гостротою постає питання у наші дні про істинний, правдивий, Божий вимір союзу чоловіка та жінки, про життя в шлюбі та існування міцного шлюбу. І навіть слово «існування» замале для поняття «шлюб» – вірніше було б казати «його буття», а не «виконання певних соціальних функцій». Від того, як кожен член сім'ї розуміє, що таке шлюб: перед своїм розширити пояснення ознаки за зразком, наведеним у тексті).

«Під час дослідження, проведеного у 2009 році, з'ясовано, що зі всіх життєвих цінностей найважливішою для респондентів є сім'я. Найважливішими ознаками міцної сім'ї названі: відданість; відчуття і любов; час, що проводиться разом; духовне благополуччя; здатність справлятися зі стресами».

Відданість. Словник визначає «відданість» як «стан активної емоційної та інтелектуальної прихильності». Відданість як гідність сім'ї часто характеризується сильною прихильністю людини до тих, кого вона вважає членами своєї

родинної спільноти. Ця спільнота може бути ширшою, ніж сім'я в строгому сенсі слова. Вищенаведене визначення відданості має на увазі також, що це відчуття у всій повноті виявляється як на інтелектуальному, так і на емоційному рівнях.

Усередині сімейної спільноти відданість виключно на інтелектуальному рівні може свідчити про шлюб, від якого залишилася одна оболонка: подружжя віддане не один одному, а ідеї шлюбу як таємкій. Але стара мудрість свідчить: «Хочеш любити своїх дітей – люби свою дружину». Старозавітна притча стверджує, що одна із трьох речей, від яких страждає земля, це – нелюбима дружина (Причі, 30:21-23). Діти, які постійно чують, що батьки не розлучаються тільки через них, ніколи не відчувають себе в сім'ї комфортно: їм нема в кого вчитися міцним, здоровим взаєминам. Крім того, відданість, що виявляється тільки на інтелектуальному рівні, може виражатися в жорсткій, суровій сімейній системі, не пристосованій до спільного вирішення проблем, коли подружжя не вміє нормально сприймати природні перехідні періоди в житті сім'ї.

Відданість, що виявляється виключно на рівні емоцій, виражається в пристрасті, але часто її недостатньо для стійких, тривалих сімейних взаємин. Саме її називають «любов'ю без розуму» («fatuos love»). Дослідження показали, що протягом першого року сімейного життя більшість сімейних пар випробовує відчуття розчарування – від помірного до сильного. Ці дані вірно відображають реальність: шлюби, засновані на сильній емоційній прихильності, рідко виявляються довговічними.

Справжня відданість – це не тільки емоційна або інтелектуальна прихильність, але об'єднання того й іншого. Цей тип відданості ми бачимо в сімейних спільнотах, де кожен член сім'ї відчуває, що інші члени родини високо цінують його. Смоллі (Smalley) (1993) називає це «честю» («honor») і далі доводить, що це – найважливіша складова здорової сім'ї. Коли члени сім'ї шанують і цінують один одного, у кожного виникає відчуття захищеності, яке сприяє зростанню особи і сім'ї в цілому. Інтелектуальна та емоційна відданість – ідеальна якість для сім'ї, наріжний камінь для її розвитку.

Справжня відданість – це не тільки емоційна або інтелектуальна прихильність, але об'єднання того й іншого. Цей тип відданості ми бачимо в сімейних спільнотах, де кожен член сім'ї відчуває, що інші члени родини високо цінують його. Смоллі (Smalley) (1993) називає це «честю» («honor») і далі доводить, що це – найважливіша складова здорової сім'ї. Коли члени сім'ї шанують і цінують один одного, у кожного виникає відчуття захищеності, яке сприяє зростанню особи і сім'ї в цілому. Інтелектуальна та емоційна відданість – ідеальна якість для сім'ї, наріжний камінь для її розвитку.

Відчуття і любов. У дружин сім'ях люди щиро люблять один одного і не приховують цього від інших. За іронією долі, саме такі найважливіші взаємини ми часто схильні сприймати як належне. У класичній книзі «Мистецтво любові» (1956) її автор, Ерік Фромм, стверджує, що кращий спосіб стати коханим – любити. У проявах справжньої відчутності і любові зазвичай виявляється відмінність між ніжним і суворим батьком.

Духовне благополуччя. І ще одне відкриття: дослідження виявили пряму залежність між благополуччям сім'ї та її релігійністю. Достатньо один раз уважно прочитати опубліковані результати опитів, щоб побачити: віра знижує такі проблеми, як зради,

Слова, промовлені вголос, теж можуть зробити величезний вплив на внутрішніх сімейних стосунків. Апостол Іаков у своєму посланні радить дуже обережно ставитися до мови, порівнюючи її з іскрою, здатною розпалити пожежу (Іак. 3:5-6). Люди, які в дитинстві чули в сім'ї лише докори, часто страждають від заниженої самооцінки і нездатності адекватно висловлювати свої добре почуття. І, навпаки, дослідження показують, що батькам, які постійно і щиро висловлюють дітям свою любов, вдається вирости дітей, упевнених в собі, здатних приборкувати труднощі.

Відчутність і любов виявляються також у здатності сім'ї вирішувати конфліктні ситуації. Дослідники визначають справжню спільноту як об'єднання людей, де конфлікти не спричиняють до собою «емоційного кровопролиття». У будь-якій сімейній системі конфлікти неминучі. Більш того, повна відсутність зовнішніх проявів незадоволеності може свідчити про те, що члени сім'ї з тієї або іншої причини бояться вільно висловлювати свої думки і відчуття. У здорових сім'ях конфлікти додаються за допомогою навиків конструктивного спілкуван

вагітність у підлітків, самогубство, вживання наркотиків, алкоголізм, правопорушення; і, навпаки, підвищує відчуття власної гідності, згуртованість сім'ї і загальне благополуччя. У людей, які відвідують церкву хоч би раз на місяць, вірогідність розлучення понад два рази нижча, ніж у людей, які бували в церкві кілька разів на рік. Крім того, релігійна спільнота підтримує своїх членів в перехідні або кризові періоди сімейного життя, це: вступ до шлюбу, народження дитини, хвороба члена сім'ї, втрати роботи, нещасний випадок тощо.

Здатність справлятися зі стресами. Стреси в нашому житті неминучі. Міцні, дружні сім'ї також схильні до стресів. Дослідження доводять, що основні чинники стресу в родині, – це: серйозна хвороба, операція, смерть кого-небудь з членів сім'ї; подружня криза, пов'язана з проблемами дорослих дітей і їх по-дружжя, небажаною вагітністю тощо. Ще одне дуже серйозне джерело стресу – економічні проблеми.

Таким чином, ознака міцної сім'ї – це не відсутність стресових ситуацій, а уміння подолати їх. Це краще за все вдається сім'ям, члени яких здатні проявити гнучкість, пристосуватися до ситуації, узяти на себе невластиві ім функції – підтримати сім'ю. Крім того, в міцних сім'ях люди вміють сприймати потрясіння як можливість для зростання і не соромляться попросити про допомогу в скрутну хвилину. Багато міцних сімей звертаються до консультантів за порадою, як найкращим чином справитися зі стресом.

Розгляд достойнств сім'ї дозволяє зробити висновок: у всіх міцних, дружніх сімей є спільні риси, які, можливо, не залежать від країни мешкання і культурних особливостей. Проте слід зазначити, що в рамках власної культури самі сім'ї краще за кого б то не було уміють визначати і ці достойнства, і способи, якими вони створюються в сім'ї. Українцям важливо усвідомлювати, що економічний і культурний розвиток нації тісно пов'язаний зі здатністю визначати, берегти і стимулювати достойнства міцної сім'ї.

Слово вчителя. Найкращим вихователем є живий взірець – батьки та попередні покоління. Та бувають і такі випадки, коли живий приклад не є позитивним. Тоді нам на допомогу приходить історія, життєописи таких осіб, вчинки і думки яких залишили по собі добру пам'ять, бо самі ці особи були прикладом для наслідування. Іхнє життя, незалежно від часу і простору, політичних уподобань чи особистих амбіцій привертає до себе увагу і спонукає до того, щоб і самому змінити на краще свою життєві орієнтири. І ми гортаємо старінки житті Святих та благочестивих шлюбів.

Екскурс в історію та літературу

Інформацію надають учні, які заздалегідь опрацювали матеріал і підбрали до неї коментар з тематики уроку. Завдання для решти класу: законспектувати ті частини доповіді, в яких є ілюстрації прояву міцної родини.

Прогнозування:

– Якими якостями володіли герої оповідань?

– Чим могла вразити ця історія?

Святі Петро та Февронія

Розповідь про князя і селянку, чиї любов і вірність стали прикладом християнського подружнього життя. (Детальніше – на сайті газети «Джерело» <http://gdjero.jimdo.com/> ланки-освіти/середня-школа-1/етика-віри/).

Вплив родини на життя Івана Семеновича Нечуя-Левицького

На початку ХХ століття кияни часто могли бачити невисокого сивого дідуся, який із ціпком у руці надвечір прогулювався Хрестатиком чи милувався схилами Дніпра. І мало хто знат, що це видатний український письменник Іван Нечуя-Левицький.

Народився Іван Семенович Левицький (Нечуя – літературний псевдонім) у мальовничому містечку Стеблеві на Черкащині, в родині священика. Перші азі науки хлопчина здобув у батьковій школі, яку той організував для сільських дітей. Проте ця школа проіснувала недовго. Пан-управитель закрив її, пояснюючи це тим, що не буде кому працювати на полі, якщо всі мужики стануть грамотними.

Дитинство майбутнього письменника нічим не відрізнялося від дитинства інших дітей, хіба що в нього була няня, стара селянка Мотря. Вона співала йому пісні, розповідала про народні боголюбів звичаї. Мама, весела життєрадісна жінка, присвятила своє життя вихованню дітей: крім Івася, у сім'ї було ще дві пари близнят.

Коли Іванові минуло сім років, батьки віддали його на науку в Богуславське духовне училище. Умови навчання були важкими, дисципліна – суворою. Після закінчення училища Іван продовжив навчання у семінарі, а потім – у Київській духовній академії. Але допитливому юнакові було замало знань, отриманих на заняттях. Він самостійно вивчав німецьку і французьку мови, знайомився з творчістю святих отців, вивчав Марка Вовчка, Гоголя, Пушкіна, Сервантеса і, особливо, Шевченка, якого любив ще з дитинства.

Отримавши звання магістра богослов'я, Іван Семенович не поспішав бути священиком, а вибрав шлях викладача словесності. Двадцять п'ять років віддав педагогічній праці. Уся його творчість загалом свідчить про глибокий патріотизм письменника. Він цінував історію рідного народу, його самобутність. Любов'ю до літератури І.С. Нечуя-Левицький завдячує батькові – той був затягнутим книжолюбом-читальником. Мав удома багато праць з історії, зокрема рукописних.

Послання батька – Семена Левицького – знайшли в селищі Стеблеві на Черкащині. Реліквія пролежала у старому фундаменті 160 років. На заході випадково натрапили будівельники із Закарпаття під час відновлення Свято-Вознесенської церкви, яку спалили на Усікновення в 1923 році. Металевий предмет, завдовжки 27 сантиметрів, 4,5 см – у діаметрі, випадково викотився з-під наріжного каменя фундаменту. Капсула із цупкого покрівельного матеріалу, залита смолою, зберігала послання на трох сторінках, написане рукою батька Івана Нечуя-Левицького.

Його почек директор літературно-меморіального музею Івана

Нечуя-Левицького Сергій Хаврус візив одразу, оскільки в музеї зберігається церковна книга, написана Семеном Левицьким російською мовою з використанням латини. Перші слова такі: «Святой Троице Слава!», а далі «10 сентября закладається церква з волі Самодержца Государя Ніколая Павловича, з благословення Митрополита Київського і Галицького Філарета».

На місці біля церкви залишилися два кладовища, де поховані три священики. Серед них Стефан і Семен Левицькі – дід та батько Івана Нечуя-Левицького. Нині на цьому місці будують нову церкву – Свято-Вознесенську. А послання праштурів зберігатимуть у літературно-меморіальному музеї.

Сучасники високо цінували талант Івана Нечуя-Левицького. Панас Мирний порівнював його з великим музикою, що «на чудові скрипці грає і своєю грою вражає думку і серце».

Родина Сірків із роману Івана Багряного «Тигролови»

1882 рік... З кількох губерній селяни зібралися в Одесі, звідси їх везти з праплавом на «нові землі», у новий, ще нікому не відомий край. Важкий морський шлях чекає на сміливців: через Індійський океан аж до гирла Амура. Але нічого не поробиш, жити в Україні немає ніякої можливості: землі не вистачає, волі, яку так усі люблять і цінують, нема. Отож...

Серед цих першопрохідців були й старі Сірки, які переїхали на Далекий Схід з Полтавщини ще в 1887 р. Минали роки. Люди утворювали на Далекому Сході цілі міста, назви їм давали свої: Чернігівка, Київ, Полтавка, Україна, Катеринославка тощо. Дійсно, багато не витримало труднощів. Але Сірки не такі. У них дух переможців. Вони вирішили кинути виклик суспільству – «по-своєму таки віку доживати». І не злякало їх те, що більшовики повели політику розкуркулювання. Сірки – справжні господарі. Тому вони вирішили відкремитись від інших і не піддаватися колективізації.

Тепер родина живе у лісових нетрях Сіхоте-Аліні. До найближчого поселення, що складається із кількох хат, – 50 кілометрів. Здавалось, що ніхто і ніщо не може порушити їхній спокій. Але сталася несподіванка – у їхнє життя увівався ще один українець, ще один переселенець, але вже недобровільний. Григорій Многогрішний, рятуючи від звіра Наталку, дочку старого Сірка, поранений, втратив свідомість, і дівчина принесла його на собі додому.

Саме через враження цього хлопця ми і дістаемо уявлення про те: хто такі Сірки, чим вони займаються, як живуть. Тільки Григорій прийшов до пам'яті, побачив у кімнаті образи в рушниках, матір в очіку та старовинні спідниці, молоду дівчину, руками якої в кімнаті усе так добильно уквітчено. Національна забарвленість життя Сірків була не лише зовні. Вони жили за старими звичаями, підтримували християнські традиції предків.

Найголовніше, що зберегли Сірки від своїх пращурів, це духовна незалежність, гідність, а від того – і моральне здоров'я. Кожен член родини Сірків є особистістю абсолютно природною, такою, яка живе у злагоді з собою та з найближчими людьми. Фізична та моральна сила родини підкреслює ще й той факт, що вони ледь не єдині у цьому краї ловлять тигрів. А впіймати такого звіра живцем – справа серйозна і нелегка, це найвище мистецтво. Захоплює також гармонія, яка панує в родині Сірків. Усі тут рунутуться на взаємоповазі та взаєморозумінні між членами родини. Такі стосунки – наслідок християнських традицій української сім'ї.

Голова родини – Денис Сірко – основний працівник, фізично сильний, кремезний, з ще не втраченою реакцією мисливця. Але він не тільки добрий мисливець, він ще і творча людина. Розповідаючи про своїх предків, що пливли до Далекого Сходу морем, перетворювався на кобзаря. А під час Різдва перед нами постає і зовсім інша людина, що є носієм релігійної культури.

Берегинею усього роду Сірків є мати. Вона справжня господиня, чекає на повернення з полювання свого чоловіка і дітей. Будучи вивезено з України ще дитиною, вона все ж таки пам'ятає своїх предків, зберігає історію свого роду, тужить за Батьківщиною. Саме вона, ця проста жінка, створює атмосферу добра, злагоди, взаємоповаги і взаєморозуміння.

Додаткове творче завдання

Запропонуйте рядки з цих оповідань, які можна використовувати як риси до опису благочестивого шлюбу?

6. Закріплення вивченого матеріалу. Арт-завдання

Розгляніть картину Джованні Баттіста Торріглі. Запропонуйте назву цієї картини; зробіть висновок: чи можна родину, зображену на полотні, вважати міцною? Поясніть свою думку.

(Для довідок: назва картини «Щаслива родина»)

Запитання до дискусії

Учні отримують достатньо довгий аркуш папіру, на якому кожний відмічає свою відповідь на запитання: «Як можна виховати в умовах сучасного світу чоловіка та жінку як майбутнє подружжя?»

Відповіді учнів озвучує вчитель, питання обговорюються у бліц-форматі.

«Заборонений вираз»

Завдання. Поясніть, про що свідчить кожен «заборонений вираз» та до чого може привести використання кожного вислову.

– Я тисячу разів тобі говорив/ла, що...

– Скільки разів треба повторювати...

– Про що ти тільки думаєш...

– Невже тобі важко запам'ятати, що...

– Невже ти не бачиш... тобі незрозуміло, що...

– Ти став/ла таким нудним/ою, грубим/ою, неуважним/ою...

– Усі люди, як люди, а ти...

– Чому ти до мене пристала/в...

– Ти такий же, як і твій батько/маті.

Вправа «Творча світлиця»

Учням пропонується прочитати текст, який вони мають закінчити. Головне: закінчення має відобразити тему і проблематику заняття. Вчитель на прикінці запишує, чому учні склали саме таке закінчення оповіді і зачите оригінал.

«Усі ми прожив